

пісні «Пливе кача по Тисині...», котра є яскравим прикладом сучасної трансформації жанру і нині сприймається як реквієм за загиблими учасниками Революції гідності та учасниками АТО.

Переконаємося, що тексти голосінь – неповторна сув'язь фоностилістичних, лексичних та синтаксичних художніх засобів та прийомів, котрі є не просто природними, спонтанними формами вираження емоцій, але і втіленням певного стереотипу поведінки, що цілком логічно стає предметом зображення у творах української літератури.

Список використаних джерел:

1. Літературознавчий словник-довідник / Р. Т. Гром'як, Ю. І. Ковалів та ін. – К.: ВІД «Академія», 1997. – 752 с.
2. Шутак О. Дослідження українських похоронних голосінь у науковій спадщині Іларіона Свенціцького / Інститут культурної антропології. Вип. 11. Фольклористичні зошити – 2008. – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/18148/08-Shtak.pdf?sequence=1>
3. Грушевський М. С. Історія української літератури: В 6 т. 9 кн. Т. 1 / Упоряд. В. В. Яременко: Авт. передм. П. П. Кононенко: Приміт. Л. Ф. Дунаєвської. – К.: Либідь, 1993. – 392 с. («Літературні пам'ятки України»).
4. Мишанич С. В. Фольклористичні та літературознавчі праці: Том 1. – Донецьк: ДонНУ, 2003. – Режим доступу: http://litmisto.org.ua/?pade_id=32].
5. Коваль-Фучило І. Українські голосіння: антропологія традиції, поетика тексту. – К., 2014. – 360 с.
6. Скворцова Н. Українське голосіння: до проблеми жанрової класифікації (на прикладі етнографічних плачів і творів українських композиторів). – Режим доступу: <http://glierinstitute.org/ukr/digests/043/3.pdf>.
7. Тарахан-Берега З. П. Святиня: Науково-документальний літопис Тарасової гори. – К.: Родовід, 1998. – 544 с.

Стрельбіцька О.О.

*кандидат філологічних наук, викладач,
Луцький педагогічний коледж*

ТРИНДИЧКИ ЯК ЖАНРОВИЙ РІЗНОВИД УКРАЇНСЬКИХ ТАНЕЧНИХ МОНОСТРОФ

Жанрове багатство української танечної пісенності в національній традиції представлене коломийками, козачками, гопачками, частівками, шумками, краков'яками в найрізноманітніших територіальних і часових варіантах та назвах. Окрім зазначених різновидів танечних пісень, які зазвичай приспівуються до однойменних танців, існують також короткі пісеньки з пританцівками, або ж, як їх називають, триндички. Це – невеличкі жартівливі приспівки, які складаються з одного-двох куплетів і звучать у родинному чи дружньому гостинному колі. Співають їх переважно жінки під час виконання побутових танців – метелиці, гопачка, козачка, польки тощо.

Іноді у ролі таких співанок виступають окремі строфи гумористичних пісень із розгорнутими сюжетами.

Пісні-триндички – це, передусім, застольні та заздоровні приспівки, величання чарки та горілки. Виконуються вони за святковим столом у колі рідних та знайомих з метою розсмішити, розважити, спонукати до веселої бесіди, запросити до гостини, рідше – до танцю : *«Ой випиймо, родино, щоб нам жито родило! І житечко, і овес – щоб зібрався рід увесь.»*; *«Якби не ми та не ви, то ми б тут не були, То ми б тут не були й горілки не пили»* [4, с. 17-19]. Веселими гостинними триндичками господарі зустрічають і прославляють свою родину та гостей: *«Ой як в людей – так і в нас, Ой дай боже в добрий час, В щасливу годину Веселити родину»*; *«Чи мені господь дав, чи свята Варвара – Коло мого столу гості, які я бажала»* [8, с. 573].

Тексти застольних моностроф можна поділити на заздоровчі пісні та куплети, які є фрагментами весільних, жартівливих, обрядових – і виконуються «до чарки». Заздоровчі пісні в регіонах їх найбільшого поширення мають ще й інші назви. Зокрема на Гуцульщині, Бойківщині, Поділлі, та деяких місцевостях Волині їх називають «віватами». Очевидно така назва пов'язана з семантикою та функціональним призначенням застольних та заздоровчих пісень. Адже значення латинського вислову «віват» («хай живе») споріднене з нашим найпоширенішим тостом – «будьмо». Тому, гостинні триндички, основним змістом яких є побажання здоров'я всім присутнім, часто виконують роль тостів. Такими приспівками супроводжується частування на весіллі, іменинах, хрестинах та інших родинних і народних святах. У застольних пісенних мініатюрах із гумором та іронією звертаються до чарки як символу столу, висловлюють побажання та здоров'я присутнім, кепкують, обмінюються жартами. Зміст цих пісень становлять гостинність, щире припрошування і величання гостей: *Ой по повній, по повнесенькій, А щоб були всі на личку червонесенькі* [8, с. 584].

Вважають, що створені триндички жіночим середовищем під час пригощання на здоров'я, на похвалу, на подяку тощо. Відтак, співаються вони найчастіше від імені господині, або гості: зазвичай з жіночих вуст, і як правило, без музичного супроводу: *Ой, веніла, вехілела Сама себе вехвалела, Бо я доброго роду, П'ю горілку, як воду* [1, с. 29]. Нерідко у застольних монострофах від жартівливого прославляння чарки та горілки, виконавці переходять до однієї з найболючіших соціальних проблем – пияцтва. Причому, досить часто головним персонажем-п'яничкою виступає жінка: *«Ой пила я чисто, пропила намисто, Щоб у скрині не лежало, щоб не заважало»*; *«Пила, пила, випивала, в гарбузинні ночувала, Оце тобі гарбузиння: де повернись, там і синя»*; *Ой п'ю, п'ю, випиваюся, Б'є чоловік – не каюся. Ой він лає – я не чую, Бо я дома не ночую* [8, с. 597].

Але не слід ототожнювати жартівливі триндички із соціально-побутовими «п'яницькими піснями». За висловом Миколи Сумцова «в народній поезії з думкою про горілку не завжди пов'язується щось погане...» [7, с. 277]. На відміну від сатиричних пісень, в яких наявні мотиви жалю та

нарікання на згубну силу горілки, в застольних дріботушках переважає життєствердний, оптимістичний настрій. Для цього служать художні засоби: епітети, гіпербола, колоритні порівняння, уособлення та зменшувально-пестливі форми: «Співала би-м співаночку, не треба ня вчити, Коби дали паленочки – ротик намочити...» [2, с. 14]; «Ой, горілойка добра – я до неї вродна» [1, с. 25].

Окрім застольних триндичок до цього жанрового різновиду належать також веселі пісеньки з дрібними пританцівками, яких ще називають *дріботушками, дрібушками, приспівками* тощо.

Центральною темою дріботушок є, звичайно ж, взаємовідносини закоханих, оспівані в різноманітних гумористичних відтінках. За будовою пісні-дріботушки являють собою монолог жартівника або діалог двох дотепників. Відповідно, основними персонажами в дівочих приспівках є хлопці:

*Кучерявий Марко ходить по ярмарку,
Не купує, не торгує, тільки робить сварку [8, с. 487].*

Подібними дотинками відповідають їм парубки:

*Пішов же я на вулицю та й тепера каюсь:
Полюбив я дівчиноньку, аж у сні жахаюсь [8, с. 520].*

Серед пісень з пританцівками є також обрядові – так звані «плясанки», що виконуються під час колядування на Гуцульщині: «*Короткі свитки, відмерзли литки; Пустіть до хати, будем плясати...*», «*На печі індичка узувається, до неї індик присувається...*» та ін. [3, с. 34].

У триндичках майже відсутній місцевий колорит, тому по всій Україні поширені близькі за змістом, мотивами і художньою формою тексти застольних пісень.

З музичного боку триндички, як і коломийки, досить простенькі, але мають свою специфіку. Виконання часто супроводжується грою на інструментах: сопілці, скрипці, цимбалах, баяні тощо. Триндичкам, як і всім українським танцювальним пісням, характерна чітка ритмічна структура та форма. Проте віршовий розмір в них не відзначається такою стабільністю, як у коломийках, краков'яках, шумках, козачках та гопачках. Оскільки триндички часто приспівуються до найрізноманітніших побутових танців, то й метроритміка їхня не відрізняється від основних жанрових різновидів танечних пісень. Відтак для триндичок характерна ритмічна будова з формулами коломийки (4+4+6), козачка (4+3), шумки (4+4) та частівки (4+4+7). Окрім того, на відміну від основних жанрових різновидів танцювальної лірики, яким властивий ще й локальний характер функціонування, триндички побутують з однаковою частотністю на всій території України. Таким чином, їх швидше можна вважати функціональним різновидом танечних пісень, аніж окремим жанром.

Список використаних джерел:

1. Архів Інституту культурної антропології (ІКА) – Ф. 1. – Од. зб. 134 (записано в с. Мала Осниця Маневицького р-ну, Волинської обл.).
2. Архів ІКА. – Ф. 3–Е. – Од. зб. 18. (записано в с. Пороги Богородчанського р-ну, Івано-Франківської обл.).
3. Архів ІКА. – Ф. 3–И. – Од. зб. 6. (записано в с. Криворівня Верховинського р-ну, Івано-Франківської обл.).
4. Архів ІКА. – Ф. 5. – Опр. 4. Дріботушки (записано у Володимир-Волинському, Горохівському, Камінь-Каширському, Ківерцівському, Ковельському, Любешівському, Любомльському, Маневицькому, Рожищенському та Старовижівському р-нах Волинської обл.).
5. Добрий вечір, дівчино! Приспівки. Триндички. Дрібушки. Співаночки. Частушки. [збірник] – Київ : Музична Україна, 1968. – 158 с.
6. Застольні пісні / упорядкув. Ю.Федаса, вступ. ст. Сидоренко. – Київ : Музична Україна, 1971. – 136 с.
7. Сумцов Н.Ф. Малорусские пьяницкие песни // Киевская старина. 1886. – Т. XV. – № 6. – С. 277–278.
8. Танцювальні пісні: [збірник] / упоряд. О. І. Дей, М. Г. Марченко. – Київ : Наукова думка, 1970. – 802 с.